

Q. F. F. Q. E. J. D. T. O. M. 100
DISSERTATIO GRADUALIS,
De

COMMODIS

ET

INCOMMODIS

PHILOSOPHIÆ LIBERÆ,

Quam

Cum adprobatione & consensu Amplif-
simæ Facultatis Philosophicæ in Re-
gia ad Auram Academia,

Sub moderamine

MAX. REVER. atq; CELEBER. VIRI,
DOMINI

Mag. JOHANNIS
HARTMAN,

Phil. Theoret. PROFES. Reg. & Ordin.

Facult. Phil. b. t. Decani Maxime Spectabilis,

Publicæ Candidorum disquisitioni
modeste subjicit

MARTINUS M. GRÅÅ, NYL.

Ad diem xvii Maji A. MDCCXXIX.

loco horis q; solitis.

ABOÆ, cum Reg. Acad. litt.

S:æ R:æ M:tis

MAGNÆ FIDEI VIRO,

REVERENDISSIMO in CHRISTO

PATRI AC DOMINO,

**D. LAURENTIO
TAMMELIN,**

Dioeceseos Aboënsis EPISCOPO Eminentissimo, Academiae ibidem PRO-

CANCELLARIO Magnificentissimo,

Venerandi Consistorii Ecclesiastici PRÆSIDI Gravissimo,

MÆCENATI MAXIMO,

Salutem & incolumitatem.

Plurima sane adsunt rationes, quæ me eo audacie compulerunt, ut leves has rudesque pagellas Tibi, Reverendissime Pater, consecrarem; quarum longam magno molimine proferrem seriem, si vel de summa Tua omnium ore decantatissima gratia, ansa mihi esset du-

bitandi, vel eam jam dudum inde a juventute Parens meus in primis non fuisset expertus. Ignosce igitur quod in spem certissimam ere-ctus, TE magnum olim in philosophia nomen, nunc vero S. S. Theologie atq; orthodoxæ religionis vindicem acerrimum, inter tot Fennica gentis gratulationes, vota & applausus compellare sustineam, & has qualescunque in philosophia lucubrationes Venerandum Tuum conspectum subire patiar, fausta simul ac felicia muneris suscepti auspicia Tibi, Mæcenas Summe, adprecaturus. Merito sibi gratulatur Ecclesia Christi de Doctore cælestisque veritatis Defensore Vigilantissimo. Gaudent, letantur, exsultant Musarum in patria alumni de literarum earumque Cultorum Mæcenate desideratissimo. Si respexeris, Reverendissime Præsul, ut omnino spero, serena fronte hanc venerabundi animi tesseram, ad aram favoris Tui delatam, ego vota pro Tua perpetua incolumitate ac perenni vigore fundam calidissima

REVERENDISS. NOMINIS TUI

Humillimus cliens
MART. M. GRÅA.

[VIRO

MAXIME REVER. atq; CELEBER. DOMINO,
MAG. DANIELI JUSLENIO,
S. Theologiæ PROFESSORI Regio &
Ordinario, Facultatis Theologiæ
Decano Amplissimo Consistorii Ec-
clesiastici ADSESSORI, Gravissimo, Ec-
clesiæ Fennicæ, quæ Aboæ est, An-
tistiti Vigilantissimo.

NOBILISSIMIS, AMPLISSIMIS atq; CON-
DN. JEREMIÆ WALLEEN,
Regii quod Aboæ est, Dicasterii; Se-
cretario Solertissimo laudatissimoq;

DN. ERICO JO-

Civitatis Aboënsis Consuli Aequi-
neo meo De-

*Patronis atq; Fautoribus, ut Optimis &
rentia observantiaq; gene-*

Quævis fausta at-

Tantum, Patroni atque Fautores,

VIRO

MAXIME REVER. ac CELEBER. DOMINO,

MAG. ANDRÆ BERGIO

S. Theologiæ PROFESSORI Regio &
Ordin. Consistorii Ecclesiastici ADSES-
SORI Gravissimo, Ecclesiarum quæ in
Nådendahl/ Reso & Merimasto DEO
colliguntur, Antistiti Ad-
curatissimo.

SULTISSIMIS VIRIS ac DOMINIS,

DN. MAGNO NORDSTEDT,

Judici Territoriali districtus & Wehmo-
ënsis & Satagundiæ inferioris
Dignissimo.

HANNI TOLPO,

simo atq; Integerrimo Consanguini-
sideratissimo.

*Propensissimis, ita quovis obedientia, reve-
re æternum Colendis,*

que prospera !

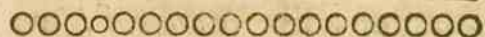
Vobis debeo 'pro' favoris ac benefi-
cio.

ciorum in paternam domum æque
ac memet congestorum cumulo, ut,
qua ratione vel particula eorum com-
pensanda sit, prorsus ignorem. Ve-
rum, quum remunerationem nec vo-
luntas Vestra expectet, nec status ac
fortuna ferat, nec denique tenellæ
meæ vires permittant; suscipiatis o-
ro qualesq; exiguum hocce munu-
sculum, ut pignus mentis gratissimæ,
documentum venerationis maximæ
& monumentum obsequii perpetui.
Ego assiduas ad Deum O. M. susu-
rus sum preces, ut Tanti veritatis
cœlestis, justitiæque Vindices, per
nestoreos annos in Ecclesiæ & Rei-
publicæ commodum vivatis ac flo-
reatis

*MAXIME REVERENDORUM AMPLISSI-
MORUM atq; CONSULTISSIMORUM
NOMINUM VESTRORUM*

Reverendissimus Cultor observantissimus
MART. M. GRÅÅ.

I. N. J.

PRÆFAMEN.

§. I.

Sunt reperti
non superioribus
tantum temporibus,
sed nostra etiam ætate philoso-
phi, qui uni vel alteri auctori i-
ta se manciparunt, ut ab ipsius
placitis recedere, religioni sibi
ducerent; sive enim respexeri-
mus *Thaletem Milesium*, sapien-
tum septem Græciæ primarium,
A qui

qui scholæ *Jonica* dicitur esse
 conditor; sive *Socratem*, qui
 communiter habetur sectarum
 auctor; sive *Platonem*, *Acade-*
micorum patrem; sive *Aristote-*
lem, *Peripateticorum* antesigna-
 num; sive *Cartesium*, aliosq; re-
 stauratorum philosophiæ omnis
 ævi conyphæos, patebit hos
 tantæ fuisse auctoritatis apud
 sui sectatores, ut ipsis adhæren-
 dum solis hi crederent. Quæ
 causa movisset alias *Alexan-*
drum Aphrodisiensem, qui sub
Antonio vixit & *Severo* a) cir-
 ca annum Christi ducentesi-
 mum, quod *Aristoteli* se dedi-
 derit totum, in ejus verba jura-
 rit, ab ejus dictatis ne latum
 quidem unguem discesserit, ni-
 bil sibi, nihil cuiquam, omnia so-

3
li crediderit *Aristoteli b)*. Vel
quod *Averroës*, *Aristotelis* com-
mentator circa annum Christi
millesimum centesimum lxxa-
gesimum c) singula ejus verba
divina esse oracula arbitratus sit,
nihil in eo falsum, nihil man-
cum, nihil superfluum; ac mille
jam & quingentos annos pra-
terisse, ex quo scripserit *Aristote-*
les, nec unquam ullum in ejus li-
bris errorem exclamaverit inven-
tum. d) Vel quod recentiori ævo
Tobias Andrea, Professor *Grö-*
ningensis, teste *Tipelio e)*, in hæc
alicubi eruperit verba: *Cartesi-*
us novo - - exemplo & quasivit
& invenit, delineavit, institit
viam sapientiæ tam rectam, ac
infallibilem, ut - - nec ipse, nec
qui ejus vestigia pede pressim se-

cuti, ullius hactenus erroris in iis,
 quæ ea via eruta protulere, iure
 argui, multo minus convinci po-
 tuerint, nec unquam convictum
 iri spes sit, dum homines sani sine
 cipitis, ac philosophi veri, genui-
 ni, solidi in mundo supererunt.
 Vel quod Johan. de Raey teste
 Gentzkenio f) Cartesii tantam
 habuerit persuasionem, ut sino-
 gulos errores, si qui ostendi possent,
 quinque aureis luere sponsponderit.
 a) Stanl. Hist. phil. p. m. 438. b) Heereb.

Mel. Phil. p. 3. c) Alsted. Thef. Chron.
 p. m. 462. d) Heereb. Mel. Phil. p. 3,
 4. & 330. e) In Hist. Cart. p. m. 56.
 f) In Hist. Phil. p. m. 234.

§. II.

Risu certe & indignatione ex-
 cipiendi, quod adeo suorum
 du-

5

ducum fiderint ingenio. Per-
suasissimum namque habemus
nobis, hocce poëtae esse falli ne-
scium :

*Quisquis homo est, errare potest :
cognoscere verum*

Indubie, proprium novimus esse Dei.

Sectirica illa philosophandi ra-
tio est ipsi *natura rationali inie-*
mica, quæ se compedibus alie-
næ libidinis non patitur adstrin-
gi, sed libere fertur ad judican-
dum de rebus omnibus vi sua-
rum ratiocinationum; *Est Deo*
exosa, qui non uni concessit o-
mnia, sed distinctis dotibus in-
struxit diversa humani generis
ingenia; *Est errorum altrix*, sci-
entiarum augmentis maximo
obstaculo, *inertia* duntaxat quæ-
vis supeditans adjuumenta. Imo

mo est non minus turpe & indignum Philosopho, quam veritati investigandæ non sum, cum, qui jam aliorum oculus esse debebat, alienis oculis videre, etiamsi visu ipse polleat acutissimo. Fixa namq; huic vel illi tanquam sacra anchoræ, spe, in cortice plerumq; hæremus ipsi, nec ad interiora scientiarum penetramus; præcipue quum, nullo prævio examine, fieri facile possit, ut quemlibet philosophastrum pro vero, genuino & probata fidei auctoritatisque philosopho veneremur. Unde enim in tali casu de fide istius tibi constabit? ex traditionibus forte aliorum & fama? his tuto fidere tantundem sane est ac si quis, propriis oculis clausis

7
aut eruntis, lumineq; naturæ sup-
presso, iudicium de præsentibus
coloribus suum temere suspen-
dens ad alios deferret. Næ hu-
jusmodi homo vel in primis ad
huc hæret elementis, vel in tra-
mvis dormit aurem.

§. III.

Illi itaq; Philosophi sunt ma-
xime commendandi, qui nulli
sapientum sectæ sese addicunt,
nullius servitutis iugo se submit-
tunt, sed veritatem ipsam, unde-
eunq; possunt & quomodocun-
que putant, maxima industria
studioq; conquirunt. Quo enim
sapientiæ studiosus veritatem, quæ
philosophiæ est anima, cariorem
habet. Et antiquiorem, eo debet
esse

esse in differendo liberior; nec de-
cet philosophum esse mancipium
alieni capitis, ut verba Goclenii
jam faciamus nostra. g) Sit er-
go *Thales Milesius* sapientum
Græciæ sapientissimus; sit
Ἀρχὴν πάντων *σοφώτατος* *σοφώτατος*;
sit *Plato* Philosophus divinus;
sit *Aristoteles* homo de univer-
sa sapientia præter supraque o-
mnes mortales bene meritus;
sit *Cartesius* Philosophorum jam
maximus; Quisquis fuerit, sit
omni laude major, omniq; ca-
lumnia potior; *Norma* tamen
veritatis horum nomina nec
sunt, nec esse possunt; cum nec
ipsi se cuiquam adstringi passi
sint: sed ad investiganda natu-
ræ penetralia, libero rationis
ductu sese contulerint. Quod
nisi

nisi fecissent, vix dum inscitiae
 nubes, auctoritatum rubigo,
 praejudiciorum colluvies ac ve-
 sanus ardor eandem cum aliis
 inflandi tibi iam essent abacta at-
 que discussa. Ut testarer *hunc*
philosophandi modum maximi o-
 mnino esse faciendum, utut suis
 quoq; difficultatibus laboran-
 tem; mihi jam e re esse visum
 fuit pro modulo ingenii paucis
de commodis atque incommodis
Philosophiae liberae disserere. Quod
 dum facio, tanto mitiorem abs
 Te C. L. spero censuram, quan-
 to certius constat, me necessa-
 riis ad nobilem hanc materiam
 digne ac rite pertractandam,
 destitutum fuisse subsidiis.

g) Heereb. Mel. Phil. p. m. 331. t. 1.

SEC.

SECTIO I.

§. I.

SI nullum esset argumentum, quod modum philosophandi liberum commendaret; hoc unicum forte sufficeret, quod scilicet *præstantissimos quosq; philosophos omni ævo reperiamus esse libere philosophatos.* De *Socrate & Platone* legimus relatum, quod nulli unquam crediderint alii, quam rationi. a) Quod ipse *Aristoteles*, cujus auctoritas apud suos maxima fuit, nullius jugum sibi imponi passus sit, sed ipsam rerum naturam laudabili conatu invaserit, ac liberri me, si quid a prioribus seculi hominibus in exploranda ea atq; observanda fuisset erratum

tum, reprehenderit atq; corre-
 xerit, luculenter probavit hac
 sua aurea gnoma: *amicus Socra-*
tes, amicus Plato, magis amica
veritas. Pressisse hujus vestigia
 haud degenerem suum discipu-
 lum, atq; in *memoria* successio-
 rem, *Theophrastum* b) novimus.
 Qui, quod præceptor in anima-
 lium Historia, indaganda, idem
 in plantarum natura scrutanda
 solerti præstitit diligentia: atq;
 ut *Aristotelem* majorum vel re-
 verentia, vel scientia nihil deter-
 ruit, quo minus ab illorum sen-
 tentia sæpius discesserit; ita nec
Theophrastus sibi vetitum puta-
 vit diversum sentire a præcepto-
 re: sed quo jure in alios *Aristo-*
teles, hic in *Aristotelem* est usus.
 Si quid præceptor rerum natu-
 ræ

ræ contrarium docuisset, correxit; si quid ab ipso prætermis-
 sum esset, supplevit. Etenim ve-
 rissime putavit, solis naturæ le-
 gibus, non præceptoris opinio-
 nibus mentis suæ contemplatio-
 nes obstringi. Nec ab hac sen-
 tentia alienum fuisse *Romanae* *eo*
loquentiæ parentem exinde edo-
 cemur, quod voluerit rationis de-
 cempeda subjicienda esse singula,
 neq; in disputando tam auctores,
 quam rationis momenta esse qua-
 rendam c), Idem quod senserit
Horatius, innuit hisce verbis: d)
Nullius addictus jurare in verba ma-
gistri.

Solemniora incrementa & ve-
 stigia huic modo philosophan-
 di dedit *Potamo Alexandrinus*,
 paulo ante Severi tempora cla-
 rus

fus. e) hic enim singulos audi-
 vit, ab omnibus tamen sese dis-
 gregavit, nullos non errantes
 reprehendit, metuens veritati
 ab auctoritate, electioni vaca-
 vit; unde sectatores ipsius no-
 men mansit *Electivorum* vel *Ec-
 lecticorum*. Hunc secutus est,
 inter alios *Clemens Alexandri-
 nus*, qui ex ipsa *Potamonis* scho-
 la prodiisse videtur. Is, ubi mul-
 tis in laudem philosophiæ esset
 exspatiatus, in philosophiam se
 omnia ista dixisse ait, non *stoi-
 cam*, nec *Platonicam* aut *Epicu-
 ream*, & *Aristotelicam*; sed quæ-
 cunq; ab his sectis recte dicta
 sunt, quæ docent iustitiam cum
 pia scientia, hocq; totum ec-
 lectum philosophiam se appella-
 re ait: quasi ne nomine quidem
 phie

philosophiæ dignum censeret
 studium eorum, qui superstitione
 in unius verba magistri iurare
 non dubitant. f) In primis hoc
 nomine inclaruit sequioribus
 temporibus *Cartesius*, qui hujus
 ergo libertatis in philosophando
 stator, Assertor & vindex g) au-
 dit. Hic plus quam nimia ipse
 usus est libertate, & libertatem
 sentiendi atq; ratiocinandi aliis
 etiam concessit, jugum sua au-
 thoritate nulli obtrudens. Hinc
 in tractatu de methodo ait h)
*Ne quis putet me hic traditurum
 aliquam methodum, quam unus-
 quisq; sequi debeat, ad recte re-
 gendam rationem; illam enim
 tantum, quam ipsemet secutus
 sum, tradere decrevi. Suumque
 librum de principiis hoc moni-*

eo concludit: at nihilominus meo
 mor. mea tenuitatis, nihil affirmo;
 sed haec omnia tum Ecclesiae Ca-
 tholicae auctoritati, tum pruden-
 tiorum judiciis submitto, nihilq;
 ab ullo credi velim, nisi quod ipsi
 evidens & invicta ratio persua-
 debit. Quibus positis, quis ean-
 dem sibi legem esse datam non
 videat? quis sperare non auserit,
 eos omnes, pro ea qua fuerunt
 humanitate ac prudentia, aliis
 eandem dissentienti libertatem
 concessuros, qua ipsi adversus o-
 mnes a se dissentientes usi sunt, ut
 cum Rhegenio philosopho Carte-
 siano loquar, paucis mutatis.

a) adis. Stanl. Hist. phil. p. m. 1209.

b) Heereb. Mel. Phil. p. m. 2. c) Cic. l.

1. de nat. Deorum. d) in de art. Poët.

e) Stanl. Hist. phil. p. m. 1205. f) Id.

p. 1206. aliq; g) Heereb. Mel. Ph. p. m.

13. b) p. m. i) in Spec. Log. Cart, p. m. 9.

NE tamen videamur ipsi nudis exemplis niti, vel solis pugnare auctoritatibus, addamus *argumenta alia*, petita ex ipsa natura rei; non omnia quæ adduci possunt, sed quæ potissima videbuntur. Libertatem philosophandi commendat primum quidem, quod Deum habeat auctorem, qui cuiq; iudicium concessit discretivum, eum in finem ut ratiocinando posset invenire quid verum, quid falsum, congruum vel incongruum, bonum vel malum. Deinde quod homini rationali sit convenientissima. Tradunt historici de exteris quibusdam Galliæ populis, quod, cum fama de iis ad aures Gallo-

rum

rum pervenisset, nonnulli existimaverint eos ingentia esse monstra, vel saltem homines despiciatui habendos & in nullo honesto conventu tolerandos; ubi vero forte fortuna essent quendam illorum conspicati, statim in admirationem rapti dixerunt illum tamen hominem ut ceteros, ejusq; conversationem non modo non aspernandam, sed & tolerabilem esse. Pari omnino ratione propullulans libera philosophandi methodus primo intuitu multis visa est monstrosa; quandoquidem tot irrefragabilis auctoritatis viros sibi præeuntes habuerunt sectariæ philosophiæ admiratores. Verum enimvero, re accuratius sana rationis lance pensitata, longe a-

liter de illa judicari paulatim coe-
 ptum est. Docentibus ita philo-
 sophandum, ut ad rerum ipsa-
 rum notitiam pertendere possi-
 mus, non ut tantū assequi quea-
 mus hujus vel illius hominis ju-
 dicia atq; opiniones. Qui phi-
 losophiam a magnis nominibus
 æstimant, veritate sæpius exci-
 dunt; præsertim si contenta e-
 jus indagatione debitoq; scruti-
 nio, magistros cæca sequantur
 obedientia. Magnopere idcir-
 co sapientiæ studioso cavendum,
 ne quid tanquam clare & phi-
 losophice verum arripiat, quis-
 quis etiam celeberrimorum vi-
 rorum illud tradiderit, quod non
 prius perceperit, & rationibus
 demonstrare potuerit haud in-
 firmis; neq; sensibus prius vel
 plus

19
plus fidei habeat, quam accurate perspexerit, quousq; iis fidentum. Hoc requirit studium philosophiæ liberæ, in cuius commendationem illud quoq; pertinet, quod *honestum* semper atq; *gloriosum* sit habitum, posse etiam ipse percipere, judicare & ratio cinari de rebus omnibus. Quibus denique accedit *multiplex hinc redundans commodum*, de quibus

SECTIO II.

§. I.

PLus incommodi quam commodi ex philosophia libera provenire non pauci sibi aliisq; persuaserunt quondam, qui otuari, maluerunt quam negotiari. Verum sine omni ratione. Quis
B 2 enim

enim non advertit, si modo præ-
 judiciis sit vacuus, illam a) ad
 veritatem inveniendam & con-
 firmandam esse aptissimam. Hac
 enim ratione non tam quis di-
 xerit, sed quam recte dictum sit
 considerando tot ac tantis præ-
 judiciorum & errorum plaustris
 non obruuntur libere philoso-
 phantes, quantis obnoxii sunt
 sectarii. Hi namq; omissis atq;
 neglectis accurato rerum exa-
 mine, veritatisq; indagine debi-
 ta ac sufficiente, sententiæ do-
 ctoris sui tenacissimi apud unum
 sapientiæ magistrum in servi-
 tute & catenis quasi ita se tene-
 ri patiuntur, ut perpetua quasi
 dogmatum illius sint mancipia,
 ac idem cum ipso semper velint
 idemq; nolint, nihil eorum pri-

21
us ipsa anima deposituri. Hi
inquam varia sapientum scripta
oculis non mente perlustrantes
plurima loquuntur, parum vero
sciunt; recitant scilicet unius al-
teriusve verba immo & senten-
tiam, sic dissidere Socratem, i-
ta sentire Platonem, aliter opi-
nari Aristotelem, alium aliter:
sed utrum dogmata eorum se-
se recte habeant, interroga-
tis, aqua hæret, statimq; obmu-
tescunt. Ast illi nimirum liberi
philosophi auctoritatum mole ac
intolerabili servitutis jugo col-
lum non submitunt, nedum ei
succumbunt. Nam licet hunc
atq; illum deprehenderint exi-
mium esse philosophum, non ta-
men *μόρον σοφός*: quamvis hunc
vel illum lumen esse in philoso-
phia

phia concesserint, numen tamen eum non agnoverunt. Viderunt namque & observarunt non ita ex omni parte absolutam esse hujus vel illius philosophandi rationem, ut omne prorsus censendus esset tulisse punctum. *Hermetem Trismegistum* venerantur, sed non adorant; *Pythagoram* admirantur, sed ipsius *αὐτὸς ἴσα* non admittunt; *Platonem* pro *Mose Atticissimo* habent, sed non pro *Mose Ἰεραδανῶ*; *Aristoteli* aliquid deferunt in quibusdā philosophiæ partibus, sed minime faciunt cum *Averroë* infano *Aristotelis* admiratore, qui non tantum dixit, nullum errorem in *Aristotele* inventum esse, sed eum esse regulam & exemplar, quod

quod natura invenerit ad demonstrandam ultimam perfectionem humanam : *Aristotelis* doctrinam esse summam veritatem, & ipsius intellectum fuisse finem humani intellectus; ut verbis utar *Joh. Henr. Alstedii a)* Neq; cum stolidis *Alexandri M.* amicis faciunt, qui tanto ipsius incensi erant amore, ut non modo virtutes, sed etiam vitia illius, utpote balbutiem, incurvos humeros & id genus alia, summo imitati sint studio; quin potius apes floribus insultantes & veneno relicto, mel ex iis sugendo in alvearia sua comportantes æmulati, erroribus reiectis, veritatem repertam amplectuntur, atq; sic probe novērunt se non titubare & labyrinthis

theis in flexibus morari: sed certissimis, quantum nimirum in hac infirmitate fieri potest, fundamentis innixos, alias ex aliis elicere veritates, atq; consequentias deducere, cum rerum natura veritateq; conformes & consonas. Hinc facile fiet, ut, si ipsum verum non semper & in omnibus acu tetigerint, indagent tamen illud ipsum, quod est veritati proximum atq; confine.

(a) *in thes. chron. & quidem geneal. phil. p. m. 477.*

§. II.

Quis non (b) observat *amplificanda Philosophia*, hanc libertatem esse maxime idoneam? Quot elegantissimi libri? quot
ad-

admiranda inventa? quot terre-
strum atq; cœlestium monu-
mentorum myriades? quot pue-
blica in omnibus scientiis cele-
bratissima documenta jacerent
inedita, si vel in *Socrate*, vel *Pla-
tone*, vel *Aristotele*, vel in alio a-
liquo substitissent sequioris æta-
tis philosophi; nec suo ingenio,
suo etiam frui judicio ipsi vel vo-
luissent, vel potuissent? huc per-
tinent quæ habet *Rudraufus* in
sua *Agar*. b)

b) p. m. 1.

§. III.]

Quis non c) deprehendit ad
errores quosvis in philosophia vel
avertendos, vel corrigendos, hanc
solam libertatem esse commo-
dissimam? Quomodo alias error
hu-

hujus vel illius sectæ corrigi posset, non video. Qui non jaculatur, scopum tangere, quique fugit, victoria potiri nequit; qui liberum rationis ductum non sequitur, frustra omnino hic veritatem in potestate sua se habere, aut unquam hocce modo habiturum, gloriatur: utpote quæ sub auctoritatum favillis sepulta jacet. Hinc propullulat densissima errorum in intellectu seges, in quibus tanquam profundo caliginis abyssu in perpetuum oberrat animus. Quod si philosophemata ejus, cui se addixit, sese jam examinasse, eaque omnibus numeris vera, absoluta ac perfecta intellexisse contendat, illudque revera ita factum esse animadvertat, nihil habens quod

ulterius offendat; non ipse amplius hoc vel illud verum putat quia hic vel ille verum esse dixit, sed quia ipse in legitimo a se instituto examine, a veris ac solidis principiis, quibus, ut fundamentis immobilibus innitur, de veritate ejus convictus non potest non ipsi in amplexum ruere.

§. IV.

Quis (d) hac libertate philosophandi non sentit *cæcam illam credulitatem atq; obedientiam etiam tolli*, qua, sine prævio examine in alicujus ferimur partes. Cessat namq; jam atq; intermouitur in libera philosophia effectum illud Pythagoricorum solenne, quod in vulgaris philo-

so-

sophiæ scholis frequenter sonare, immo tonare assolet: ævumque; rudioribus & junioribus recte dictum, provectioribus male applicatum. In foro dum versamur politico vel civili, multos ac celebres pro causa nostra producendo testes, convicto adversario, superiores evadimus; verum quum sæpissime ipsi testes præjudiciis & aliorum suorum antistitum auctoritate & nimia reverentia ita sint occæcati, ut candidum ferre nequeant testimonium, sed vel ipsi nubem pro Junone amplexentur; in philosophico foro hic veritatem probandi modus nullius est momenti: ubi requiritur, ut, quod quaerimus non modo cum iusto sensuum dictamine, sana ratio-

tione atque recta experientia
 conveniat; verum etiam tam
 clarum tamq; perspicuum sit,
 ut mens attenta, in hujus consi-
 deratione adquiescere possit.
 Huic ergo inquirendæ quilibet
 eo majorem navabit operam,
 quo magis ipsi curæ cordiq; ef-
 se debet, ne ob ignavam cre-
 dulitatem supinamq; negligen-
 tiam deceptus in devia seduca-
 tur, atq; sic nimix, immo effe-
 minatæ prorsus sui diffidentia
 jure meritoq; arguatur; præci-
 pue quum sciat nos pro verita-
 te omnia posse, sed contra e-
 am nihil. Perversi igitur affectus,
 aut profligatæ improbitatis, aut
 cæcæ inscitia scotomate mentis
 oculos abscuratos habet, qui ex
 his philosophiæ liberæ summam
 &

& necessitatem & utilitatem
non animadvertat.

SECTIO III.

Ejusq; Membrum I.

§. I.

Quemadmodum vero hocce
Ovidii recte se habet:

*Nil prodest, quod non ledere pos-
sit idem.*

Ignem quid utilius.

ita non possumus inficiari, in-
commoda philosophia Libera et-
iam dari posse; sed vel apparen-
ter duntaxat talia, vel solum per
accidens. Illorum in numerum
necesse est referamus, primum,
quod videatur liber philosophus
in leges modestiae atq; equitatis
peccare, tandem a suis discedens
praeceptoribus, Sed neutro facit
ma-

modo qui *mediam* incedendo
viam, suum cuiq; tribuit. Non
etenim alios dente rodit Theo-
nino, sed omnes æquali prose-
quens affectu, singulos a verita-
tis tramite aberrantes modeste
corrigere studet, eum vero ser-
vantes amat atq; adamat. Si
ipse alicujus admonitus fuerit
erroris, eum mordicus non de-
fendit, sed ut primum convinci-
tur, examine atq; scrutinio rite
instituto, ad ei renunciandum
pronus sese individuum veritati
comitem adlociat atq; adjungit;
novitatem non amore, nec an-
tiquitatem odio prosequitur;
sed prudenter & accurate satis
prospicit, ne, dum vitat Chary-
bdim, in Scyllam incidat. Hunc
itaq; in modum, ut sententiam
me-

meam Schmidii verbis exprimam (a) neminem sequitur Et omnes i. e. in nullius verba magistri jurat, sed potius omnes revolvit, Et quæ vera vel probabilia sunt, eligit, Et optimam philosophiam sectatur.

(a) Proleg. Phys. posit. §. 3.

§. II.

HOc deinde incommodi obijci observamus, quod difficillimum esse dicatur esse eclecticum. Concedo difficillimum esse aliquando veritatem ex profundo posse eruere: sed (1) quo difficilius, eo gloriosius. Quod (2) sectario sæpius est plane impossibile, nempe posse ipsam veritatem attingere, hoc libero philo-
so-

sopho utut ex vitio communi,
 quo laboramus, difficile, pos-
 sibile tamen per divinam grati-
 am. *Sectarium* esse multo est (3)
laboriosius, iudice *Christ. Tho-*
masio, a) quippe *philosophia* *ecle-*
ctica *laborem* *requirit* *ingenuo*
homine dignū, *sectaria* *asininum*.
 Quæ (4) *sedulo* *sapientix* *studio-*
so *videntur* *faciliora*, *pigris* &
inertibus *ingeniis*, quæ *laborem*,
 qua possunt *ratione*, *fugiunt*,
 Et *voluptatem* *atq;* *opes* *pluris*
faciunt *quam* *veritatem*, (c) *sunt*
difficillima. *Rectissime* *itaq;* (5)
Aristoteles: *universim* *autem*,
inquit, *optimū* *fortasse* *fuerit* *con-*
siderare *atq;* *examinare*, *quomo-*
do *se* *res* *habeat*. *Tametsi* *hæc* *per-*
vestigatio *difficilis* *sit* *atq;* *ardua*,
cum *notiones* *rerum* *antea* *a* *vi-*

ris, qui in pretio apud nos sunt, accepimus. Fortasse autem præstiterit, ideoque necesse etiam fuerit, veritatis tuenda causa, etiam ea, quæ maxime familiaria nobis sunt, tollere, philosophi quidem si esse velimus. Cum enim $\S$ viri illi (a quibus opiniones præconceptas accepimus) $\S$ veritas in pretio nobis sit, religio tamen postulat **VERITATEM ut PRÆFERAMUS.** d)

a) in introd. in Phil. Aul. p. m. 44.

b) Conf. Wossium de sect. phil. p. m. 115.

c) Eth. lib. 1. §. 6. p. m. 14.

§. III.

VERUM hæc adhuc videntur esse incommoda libero philosophaturis, quod a multis in diversa rapiantur, ut quem sequi debeant, ne-

nesciant saepe; ipsaq; philosophia
Eclectica sit similis vesti e plurio
bus panniculis consuta; qua de
caussa eclectici philosophi a se-
ctariis merito forte sint etiam
appellati Miscelliones, quasi qui
nullo iudicio, vel parvo pravoq;
affectu miscerent varia placita,
ut imperitus coquus jura solet. a)
At major premit difficultas phi-
 losophum sectarium, b) cum se
 nullo modo sapius expedire
 queat. Ex quo plus adjumenti
 habuimus, quam incommodi,
 ejus incommoda, si quæ sint, æ-
 quum est ferre; immo leniunt
 incommoda vite commodorum
 compensatione sapientes, ut loqui-
 tur Cicero. c) Quod vesti com-
 paretur philosophia Electiva, e
 pluribus panniculis consuta,

hoc illi nil quidquam decedit honoris, nec hoc ei quidquā derogat si ad vestis nitorem atque elegantiam omnia fuerint composita. Ad mundum muliebrem non panni particulae, coloribus distinctae & ad ornatum dispositae tantum requiruntur; sed armillae etiam, annuli, gemmae & similia. Hæc philosophia eclectica est illa, quam omnibus sectis præferimus, ait *Rudransius*, quæ emicuit in antiquis - - exculta sapientioribus, emendata hinc inde sapius, donec hac facie prodiret pulchra, quam indies querit nitidior. Unde satis superq; apparet, quo jure, quave injuria ipsi sectarii convitii loco Eclecticos nominarint *Miscelliones*, cum Græcum nomen ἐκλεκτικῶν dele-

Etum significet *cum iudicio*; la-
 tina vox potius incertitudinem
 sententiæ & confusionem
 iudiciorum ac meram
 anxietatem notet, ut recte sentit
 Stanlejus d]. Nostro qualicunq;
 iudicio, *nulla unquam existit*
via, vel ad veritatem obtinen-
 dam, vel ad quorumvis errores
 retundendos paratior, quam ut
 veterum philosophorum sententiæ
 & opiniones accurate inspiceren-
 tur; fundamenta atq; principia,
 in quibus consentirent, diagnosce-
 rentur; clarius dicta obscuriori-
 bus præferrentur, atq; adeo, in
 quibus certitudo obtineri possit, o-
 stenderetur: reliqua vel inutilia,
 vel non satis certa seponerentur;
 vel saltem, ut magis probabile ad-
 optaretur, quod certis fundamen-
 tis,

tis, in quibus omnes consentirent,
 maxime conveniens videretur,
 ut idem docet, e) Quæ fuerit
 mens Eclecticorum quondam
 Christianorum egregie exposuit
 Lactantius: f) Docemus, inquit,
 nullam sectam fuisse tam deviam,
 nec philosophorum quemquam
 tam inanem, qui non viderit alio
 quid ex vero. Sed dum contradi-
 cendi studio insaniunt, dum sua
 etiam falsa defendunt; aliorum
 etiam vera subvertunt, non tan-
 tum elapsa illis veritas est, quam
 se querere simulant, sed ipsi eam
 potissimum suo vitio perdididerunt.
 Quod si exstitisset aliquis, qui ve-
 ritatem sparsam per singulos, per
 sectasq; diffusas colligeret in unum,
 ac redigeret in corpus, is profecto
 non

non dissentiret a nobis. Sed hoc NB.
NEMO FACERE, NISI VERI PERITUS AC
SCIENS POTEST. Hinc nec juniori-
bus vel tironibus adeo, sed a-
dultioribus atq; provec̃toribus,
cum Christ. Thom. f) commen-
damus libertatem.

a) ad Woff. de sect. Phil. p. m. 109. item
Stanl. Hist. Phil. p. m. 1207. b) Conf.
Christ. Thom. Introd. in Phil. Aul. p.
m. 45. c) Cic. lib. 1. de Nat. D. §. 33.
d) in Hist. Phil. p. m. 1207. e) idem p.
1208. f) instit. l. VII. p. 7. g) in-
trod. ad Phil. Aul. p. m. 44.

Membrum II.

§. I.

HIs quæ ex accidenti veniunt
 liberæ philosophiæ incommoda,
 accensenda sunt, quod vel animis
 juniorum instillare videatur er-
 ruditionem falso creditam, gar-

rulitatem moleſtam, & impuden-
tiam plus quam audacem ad la-
ceſſendos viros etiam de repu-
blica literaria optime meritos;
vel quod licentiam quidvis ſen-
tiendi atq; ſtatuendi, etiam quod
ſacræ ſcripturæ, rectæ rationi, ſæ-
næ politiæ atque omni honeſtati
ſunt e diametro contraria, con-
cedere a multis præſumatur;
quippe qui non raro animadvere-
tere cogimur, non ſine ſummo
animi mœrore, quomodo ſub
libertatis Philoſophicæ prætextu
homines cavillationibus dent o-
peram, apertiffima quæq; in du-
bium vocent, & quæ falſæ ſuæ
hypotheſi inſervire poſſunt in
rebus theologicis, ea ſcriptis phi-
loſophicis admiſceant; quæque
alia ſunt hujus generis mala. Ve-
rum

rum enim vero dolendum, quod quo res est præstantior, eo abusus eius soleat esse & major & perniciosior, ut docet etiam Meinerus *b*). Non vitio ipsius rei, sed utentis. Ideo tamen abusus non tollit verum rei usum. Abusuntur male feriat homines ipso sole, ad quævis facinora perpetranda, an ideo putabimus solem e loco suo movendum. Sic de ceteris. Nec vitia philosophorum imputanda sunt ipsi philosophiæ. Animadvertimus aliquando, quod etiam Theologorum quidam fastu superbiaque turgidi, suo indulgentes ingenio, se excelsiora audere, & proprio inhærere iudicio inceperint, omnia præclare dicta, scripta, factaq; aliorum, alto supercilio de

despexerint, sua dūtaxat æstimātes, amātes, atq; in pretio habentes, hincq; tentationum horribilium pondere, vitio suo oppressi, in ἀποστασίαν vel atheismum sint plane prolapsi, ut verba Spizellii, paucis mutatis ad nostrum scopum applicemus; i) an hoc vel Deo, vel ipsi sacrae scripturae, vel studio sacro Theologico, vel ipsis Theologis sanis imputare licebit?

*Athene cum florent equis legibus,
Procax libertas civitatem miscuit.*

dicit Phædrus, k) an vero ipsis equis legibus hoc adscribendum existimabimus? nulla ratione.

b) in Phil. Sobr. p. m. 17. seq.

i) ex ejus fel. lit. p. m. 117.

k) Lib. 1. Fab. 3.

Urge-

§. II.

Urgemus itaq; *libertatem Philosophandi*, sed quæ nititur rectæ rationis principiis, judicio constat maturo, multis exercitationibus, multa; experientia confirmato, dissensumq; ab aliis, restatur argumentis, modestiæ laude conspicuis. Neutiquam commendamus *licentiam*, qua cuiquam sit liberum calumniari alios, & ex suo placito quidvis pro quovis substituendi; libere enim philosophari licet, calumniari non licet; illud vetari non potest, iudice etiam Heerebordio /) hoc debet. Augustini deinde regulam immotam habemus: *Nemo Christianus contra scripturam, nemo pacificus*

contra ecclesiam, nemo probus contra conscientiam, nemo sobrius contra rationem. Et, ut in compendium mittamus, quæ vel dicta sunt, vel adhuc dicenda forent; imponimus hisce colophonē, verbis *m)* Christiani Funkeri: Libertas philosophandi est libertas judicandi secundum rectam rationem, quod ubi non fit, vel iudicium est servile, vel prava quidvis sentiendi dicendiq; licentia.

l) in *mel. phil. p. m.* 217. *m)* ex pag. 72. *Erud. bnm.*

Soli DEO Gloria.

Eå
Philosophiæ Candidaten
Högwollårde

Herr MARTIN GRÅÅ

Uti Kongl. Academien i Åbo pro gra-
du Magisterii berömligen
Disputerade,

Utråde således:

Wisshets dyrd och höga wårde,
Thes beskaffenhet och krafft
Ei begripa the olårde,
Som ei smaka fått thes saft;
Ty the så om wisshet dömma,
Som en blind om färgor plår,
Dårskap högre the berömma,
Ddugd mer än dygd ha tår.

Men på annat sätt beskriwren,
I Herr Candidat, thet fram,
Eå I åter nu utgifwen
Säkert prof i Liuset fram
Af then wackra lårdoms gröda,
Som I rätt med sijn och id
Samlat, samt med swett och möda
På Eyr ungdoms störde-tid.

Ja

* * *
 Ja tå Eder penaa prisar
 Nyttan, wërldslig wisshet har,
 Och ther jåmte skadan wisar
 Som thes misbruk med sig drar;
 Wisar hon och så tillika,
 Alt I ståndigt warit bögd
 Til the wisdoms hafwor rika,
 Som I wunnit ha'n med frögd.

* * *
 Jag kund' mycket ånnu tala
 Om mång annor prof I stått,
 Så wid Aura som wid Sala
 Och med heder genom gått;
 Men wil här wid nu besparat,
 Doch thet endast nämna tör:
 Här tils hafwer mödan wahrat,
 Men nu lönen följa bör.

* * *
 Jag wil nu ei rimma mera
 Om Ehr wackra lefnads art
 Och Ehr sinnes dygder flera,
 Utan önskar at få snart
 Se Ehr så belönter wara
 Utas lyckan med alt godt,
 Alt thet matte hymnigt swara
 Mot Ehr dygds och lärdoms lott!
 Sin fågnad och uprichtiga
 wålmening
FABIAN N. GUDSEUS, Nyl.

Ad Clarissimum Dominum

Philosophiæ Candidatum,

Dn. MARTINUM GRÅÅ,

Dum, pro obtinendis summis in philosophia honoribus, pereruditam cederet de commodis & incommodis philosophiæ liberæ, disputationem

Carmen Adonico-Paradoxum.

C um tua docta	Quem potes ipse
Scandere vota	Haud superare.
Cerno peralti	Par parienti !
Culmina pindi,	Fœmina mira!
Ac Heliconem	Pignore prægnans
Jugiter almis	Facta Camœnis,
Tangere labris.	Quæris in auras
Te meditari	Diag. seva,
Condere mira,	Tegmine nullo,
Edere fœtum,	Pellere pullum.
Tamq. peritum,	Hincq. maritos,

Qua

Qui tibi ter tres,
Hinc tibi vulvas,
Quæ cerebellum,
Hinc tibi prolem,
Quæve papyrus,
Pectore grator.
Insuper opto,

Texere pergat,
Porro lacertis
Blanda novena
Virgo corollam.
Sic mea vilis
Musa vovebit.

*Animo quam verbis prolixior
adjecit occupatissimus*

JOHANNES WELINUS

Borea-Finlandus.

